

POSTANOWIENIE

Dnia 27 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania I. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Ł.
o wysokość zasiłku opiekuńczego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 27 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w S.
z dnia 6 kwietnia 2018 r., sygn. akt IV Ua [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2018 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną I. J. od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 24 listopada 2017 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Ł. z dnia 19 czerwca 2017 r., którą organ rentowy ustalił na podstawie art. 49 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa prawo ubezpieczonej do zasiłku opiekuńczego za okres od dnia 3 marca 2017 r. do dnia 10 kwietnia 2017 r. od podstawy wymiaru wynoszącej 2.207,13 zł.

Ubezpieczona I. J. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 6 kwietnia 2018 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 43 w związku z art. 48 ust. 2 oraz art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia. W jej opinii, orzeczenie Sądu Okręgowego w sposób oczywisty narusza bowiem przepisy prawa materialnego, to jest art. 43 w związku z art. 48 ust. 2 oraz art. 49 ust. 1 ustawy zasiłkowej, których ogólne zastosowanie nie podlega różnej wykładni oraz są one stosowane jednolicie zarówno przez sądy powszechne, jak i Sąd Najwyższy. Naruszenie to polega na przeliczeniu na nowo wysokości podstawy wymiaru zasiłku opiekuńczego z zastosowaniem art. 49 ustawy zasiłkowej, który nie znajduje zastosowania do ustalonego w sprawie stanu faktycznego, prowadząc do naruszenia zasady równego traktowania skarżącej, wynikającej z art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 32 Konstytucji RP, przejawiającego się w traktowaniu skarżącej będącej osobą współpracującą gorzej niż pracownika w kwestii ustalania wysokości podstawy wymiaru zasiłku opiekuńczego. Tymczasem ograniczenie zasady równości wobec prawa mogą być wprowadzone tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego. Takiego ograniczenia nie ma zaś w ustawie zasiłkowej w kwestii dotyczącej ustalania wysokości podstawy wymiaru pobieranego przez skarżącą zasiłku opiekuńczego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne

skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r.,

II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Wstępnie Sąd Najwyższy zauważa, że we wniosku tym skarżąca sugeruje naruszenie zaskarżonym wyrokiem zasad wynikających z art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 32 Konstytucji RP. Tymczasem żaden z tych przepisów nie został powołany w podstawach zaskarżenia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest zaś pogląd, że nie stanowi okoliczności uzasadniającej rozpoznanie skargi kasacyjnej odwołanie się we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania do przepisów, których naruszenie nie zostało równocześnie wskazane jako podstawa tej skargi. Sąd Najwyższy rozpoznaje bowiem sprawę w granicach skargi kasacyjnej, które wyznaczają, między innymi, podstawy kasacyjne, a w ich ramach zarzuty naruszenia konkretnych przepisów prawa (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNAPiUS – wkładka 2002 nr 24, poz. 5; z dnia 15 kwietnia 2002 r., II UKN 256/01, Prok. i Prawo z 2002 r. nr 10, poz. 44 czy też z dnia 20 sierpnia 2008 r., I UK 78/08, LEX nr 818579).

Niezależnie od tego spostrzeżenia, Sąd Najwyższy stwierdza, że oceniany wniosek jest oparty na założeniu, zgodnie z którym sporna w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy podstawa wymiaru powinna być określona z uwzględnieniem art. 43 w związku z art. 48 ust. 2 ustawy zasiłkowej, natomiast nie można jej ustalać na nowo na podstawie art. 49 ust. 1 tej ustawy, jak uczynił to organ rentowy i co zaakceptował Sąd drugiej instancji. Skarżąca nie dostrzega jednak, że jak wynika z ustalonego w sprawie stanu faktycznego, mającego wiążący charakter w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), co oznacza, że przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu Sąd Najwyższy musiałby uwzględnić ten stan faktyczny przy rozpatrywaniu kasacyjnych

zarzutów naruszenia prawa materialnego, w okresie od dnia 14 września 2015 r. do dnia 11 września 2016 r. przebywała ona na zasiłku macierzyńskim, po ustaniu którego nie przystąpiła do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, czyniąc to dopiero w dniu 16 lutego 2017 r., przy czym z uwagi na nieopłacenie przez nią w terminie składki za luty 2017 r. została objęta dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym dopiero od dnia 1 marca 2017 r. Poczynając od dnia 3 marca 2017 r., a więc już w pierwszym miesiącu podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, skarżąca nabyła natomiast prawo do spornego zasiłku opiekuńczego.

Jak wyjaśnił jednak Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 11 lipca 2019 r., III UZP 2/19 (dotychczas niepublikowanej), rozpoczęcie pobierania zasiłku macierzyńskiego przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność, która uprzednio została objęta dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym powoduje ustanie ubezpieczenia chorobowego (art. 9 ust. 1c w związku z art. 14 ust. 2 pkt 3 w związku z art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Oznacza to, że taka osoba, chcąc podlegać dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu po ustaniu prawa do zasiłku macierzyńskiego musi wystąpić do organu rentowego z takim wnioskiem.

Trzeba też podkreślić, że Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 25 października 2018 r., III UZP 8/18 (LEX nr 2568420) wyraził pogląd, zgodnie z którym w stanie prawnym obowiązującym do dnia 31 grudnia 2015 r. (taki stan prawny był adekwatny do stanu faktycznego, na tle którego zapadła ta uchwała) wystąpienie po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego przerwy w podleganiu dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu przez ubezpieczonego niebędącego pracownikiem powoduje, że podstawę wymiaru zasiłku z ubezpieczenia chorobowego tego ubezpieczonego ustala się zgodnie z art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, natomiast nie stosuje się art. 43 w związku z art. 48 ust. 2 tej ustawy. Uzasadniając ten pogląd, Sąd Najwyższy wyjaśnił zaś, że sytuacja prawna osoby ubezpieczonej niebędącej pracownikiem powinna być w pierwszej kolejności rozpatrywana przez pryzmat regulacji art. 49 i art. 50 ustawy

zasiłkowej. Tylko wówczas, gdy sytuacja takiej osoby nie wypełni hipotezy art. 49 i art. 50 ustawy zasiłkowej, znajdzie zastosowanie art. 43 tej ustawy jako przepis formułujący ogólną zasadę nieustalania na nowo podstawy wymiaru zasiłku. W stanie prawnym obowiązującym do dnia 31 grudnia 2015 r. przepisem szczególnym, mającym pierwszeństwo przed regulacją z art. 43 ustawy zasiłkowej w sytuacji nabycia prawa do zasiłku z ubezpieczenia chorobowego w trakcie okresu ubezpieczenia, do którego osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą przystąpiła z przerwą po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego, a jej niezdolność do pracy powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego tego okresu ubezpieczenia, jest zaś art. 49 ust. 1 ustawy zasiłkowej. Przerwa w podleganiu ubezpieczeniu chorobowemu oznacza bowiem, że przy ustalaniu wysokości kolejnego zasiłku z ubezpieczenia chorobowego wyłączone są zasady ogólne, w tym zasada wynikająca z art. 48 ust. 1 ustawy zasiłkowej, zgodnie z którym zasiłek oblicza się od kwoty przychodu (zadeklarowanej) osiągniętego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy. Przyjęcie za podstawę wymiaru zasiłku przychodu z okresu krótszego jest możliwe, ale pod warunkiem, że będzie to przynajmniej jeden pełny miesiąc kalendarzowy (art. 36 ust. 2 w związku z art. 48 ust. 2 i art. 52 ustawy zasiłkowej). Ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku w związku z niezdolnością do pracy powstałą przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą służył (w stanie prawnym obowiązującym do dnia 31 grudnia 2015 r.) wprost art. 49 ust. 1 pkt 1 ustawy zasiłkowej, zgodnie z którym w takiej sytuacji podstawę wymiaru świadczenia stanowi najniższa miesięczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku, po odliczeniach, o których mowa w art. 3 pkt 4 - dla ubezpieczonych, dla których określono najniższą podstawę wymiaru. Wystąpienie przerwy w ubezpieczeniu chorobowym (spowodowanej nieprzystąpieniem do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego w dniu następnym po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego) wyłącza zatem możliwość zastosowania art. 43 ustawy zasiłkowej do ustalenia podstawy wymiaru zasiłku z tytułu niezdolności do pracy

powstałej w kolejnym okresie ubezpieczenia chorobowego i przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego tego ubezpieczenia, albowiem tę sytuację reguluje wprost art. 49 ustawy zasiłkowej.

Uzupełniając przedstawiony wywód prawny, Sąd Najwyższy w obecnym składzie pragnie podkreślić, że aktualnie, to jest poczynając od dnia 1 stycznia 2016 r., sposób ustalania podstawy wymiaru świadczeń zasiłkowych dla osób niebędących pracownikami, które przystąpiły do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego po przerwie w podleganiu temu ubezpieczeniu reguluje nie tylko art. 49 ustawy zasiłkowej (w nieco zmienionym brzmieniu), ale także art. 48a tej ustawy. Co do tego ostatniego przepisu wypowiedział się zaś Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 4 października 2018 r., III UZP 6/18 (OSNP 2019 nr 2, poz. 18), w której wyrażono pogląd, że od dnia 1 stycznia 2016 r. wystąpienie po zakończeniu pobierania zasiłku macierzyńskiego nieprzekraczającej 30 dni przerwy w podleganiu dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu przez ubezpieczonego niebędącego pracownikiem powoduje, że podstawę wymiaru zasiłku chorobowego dla tego ubezpieczonego ustala się zgodnie z art. 48a ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 15 maja 2015 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 1066), natomiast nie stosuje się art. 43 w związku z art. 48 ust. 2 tej ustawy.

Uzasadniając swoje stanowisko, Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 4 października 2018 r., III UZP 6/18, wyjaśnił między innymi, że art. 43 ustawy zasiłkowej może być stosowany w odniesieniu do ubezpieczonych niebędących pracownikami nie tylko odpowiednio, ale z zastrzeżeniem wymienionych w art. 48 ust. 2 przepisów tej ustawy, a zastrzeżenie to oznacza, że sytuacja prawna osoby ubezpieczonej niebędącej pracownikiem powinna być w pierwszej kolejności rozpatrywana przez pryzmat regulacji art. 48a-50 ustawy zasiłkowej. W przypadku, w którym jest ona uregulowana w tych przepisach, art. 43 tej ustawy (a także pozostałe przepisy wymienione w art. 48 ust. 2 ustawy zasiłkowej) nie będzie mógł znaleźć odpowiedniego zastosowania. Innymi słowy, tylko wówczas, gdy sytuacja takiej osoby nie wypełni hipotezy art. 48a-50 ustawy zasiłkowej, art. 43 znajdzie

zastosowanie jako przepis formułujący ogólną zasadę nieustalania na nowo podstawy wymiaru zasiłku, którą należy jednak stosować odpowiednio.

W ocenie Sądu Najwyższego, nie ma więc racji skarżąca, podnosząc, że w sytuacji faktycznej występującej w niniejszej sprawie powinien znaleźć zastosowanie art. 43 ustawy zasiłkowej, a jego niezastosowanie przez Sąd drugiej instancji stanowiło rażące naruszenie przepisów prawa materialnego. Jeśli bowiem została ona objęta dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym po przerwie w podleganiu temu ubezpieczeniu przekraczającej 30 dni, a prawo do zasiłku opiekuńczego nabyła już w pierwszym miesiącu podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, to jej sytuacja odpowiadała hipotezie art. 49 ust. 1 ustawy zasiłkowej. Powoduje to, że zaskarżony wyrok nie narusza także tego przepisu, a już w szczególności w sposób kwalifikowany, świadczący o oczywistej zasadności skargi w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżąca nie zdołała wykazać, aby zachodziła potrzeba merytorycznego rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji swojego postanowienia.

[aw]